

BOŻENA LEBZUCH

Mgr inż. arch. krajobrazu
Politechnika Krakowska*
Wydział Architektury
e-mail: b.lebzuch@o2.pl

OD ZESPOŁU PAŁACOWO-PARKOWEGO DO TERENÓW ZIELENI MIEJSKIEJ – PARK MIEJSKI W SIEMIANOWICACH ŚLĄSKICH

FROM A PALACE-AND-PARK COMPLEX TO A GREEN URBAN AREA – THE TOWN PARK IN SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE

STRESZCZENIE

W Siemianowicach Śląskich znajduje się zespół pałacowo-parkowy, który został przekształcony w Park Miejski. Kompleks ten należał kiedyś do rodziny Henckel von Donnersmarcków. Dzisiaj służy wszystkim mieszkańcom miasta. W miejscu tym mogą oni spędzać swój wolny czas – zarówno w sposób aktywny, jak i bierny. Park oprócz swojej wartości historycznej (cały zespół jest najważniejszym zabytkiem miejscowości) posiada także duże znaczenie przyrodnicze. Pełni rolę zielonej enklawy, stanowiąc przy tym miejsce ostoi dla roślin i zwierząt. Dodatkowo, razem z sąsiadującymi użytkami ekologicznymi i terenami rekreacyjnymi, tworzy „zielone płuca” miasta.

Słowa kluczowe: rodzina Henckel von Donnersmarcków, zespół pałacowo-parkowy, park miejski, teren rekreacyjno-wypoczynkowy

ABSTRACT

The town of Siemianowice Śląskie is where we can find a palace-and-park complex which nowadays serves as the Town Park. The complex used to be owned by the Henckel von Donnersmarck family; today it is open to everyone looking for either active or passive leisure. Apart from its historical value (the complex being the most significant monument of the town), the park is also of special importance to the environment. It can be seen as an enclave of greenery and a sanctuary for plants and animals. Moreover, together with the neighbouring recreation area and ecological sites, the park contributes to the symbolic “green lungs” of the town.

Keywords: the Henckel von Donnersmarck family, palace and park complex, urban park, recreation area

1. WPROWADZENIE

Siemianowice Śląskie położone są w środkowej części Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Sąsiadują z Katowicami, Chorzowem, Piekarami Śląskimi,

Wojkowicami i Czeladzią. Park miejski znajduje się niemal w samym centrum tego industrialnego miasta. Miejscowość stanowiła kiedyś ważny ośrodek górniczo-hutniczy. Działy tu m.in.: kopalnie węgla kamiennego „Siemianowice”, „Michał”, huta żelaza

* Doktorantka na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej, Instytut Architektury Krajobrazu, Zakład Kompozycji i Planowania Krajobrazu.

Ph.D. student at the Cracow University of Technology, Institute of Landscape Architecture, *Department of Landscape Planning and Design*

„Jedność”, huta szkła, fabryka śrub, zakłady cukiernicze „Hanka”. Początki przemysłu na tych terenach sięgają XVIII w¹. Wiąże się one ściśle z jedną z bardziej wpływowych rodzin działających na Górnym Śląsku – rodziną Henckel von Donnersmarcków (bytomsko-siemianowicką linią rodu). Siemianowice stały się własnością Hencklów w 1718 r.² Wraz z miejscowością w ich posiadanie wszedł zlokalizowany na jej terenie pałac. Wokół niego rozwinął się park, który obecnie pełni funkcję Parku Miejskiego.

2. CEL BADAŃ

Pałac wraz z parkiem tworzą jeden z ciekawszych zespołów (pałacowo-parkowych), będącym cennym zabytkiem Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (GOP-u). Kompleks ten, oprócz walorów historycznych (rezydencja, mimo złego stanu technicznego, jest najważniejszym i najbardziej wartościowym obiektem w mieście) jest także ulubionym miejscem spotkań mieszkańców. Wraz z upływem czasu przestał pełnić swoją pierwotną funkcję – z miejsca elitarnego stał się terenem dostępnym dla każdego. Celem badań jest zatem określenie jego współczesnego znaczenia oraz roli, jaką obecnie odgrywa w przestrzeni miejskiej. A także jakie ma on znaczenie przy współtworzeniu dzisiejszego krajobrazu Siemianowic Śląskich.

3. STAN BADAŃ

Zespół pałacowo-parkowy w Siemianowicach Śląskich był obiektem badań kilku autorów³. Jednak opracowania te skupione są w głównej mierze na samym pałacu, marginalnie traktując parkową część założenia. Najwięcej informacji na temat parku możemy odnaleźć w opracowaniu wykonanym przez Państwowe Przedsiębiorstwo Pracowni Konserwacji Zabytków, oddział Kraków (Pracownia

Dokumentacji Naukowo-Historycznej)⁴. Ważnych wiadomości dostarczają też przewodniki miejskie⁵. Brak jest natomiast opracowania mówiącego o współczesnym połączeniu historycznej tradycji zespołu z jego nowym przeznaczeniem. Stąd pojawia się potrzeba podjęcia próby pozwalającej na uzupełnienie tych wiadomości.

4. OPIS BADAŃ

Park Miejski w Siemianowicach jest miejscem szczególnym. Łączy w sobie historię i współczesne użytkowanie. Jego podstawowymi elementami składowymi są pałac oraz otaczająca go zieleń, wraz z towarzyszącą infrastrukturą i zapleczem. Obecnie, ze względu na stan zachowania obiektu i sprawy własnościowe, dotarcie bezpośrednio do pałacu (dziedzińca, wnętrz), zabudowań gospodarczych jest niemal niemożliwe. Badania, które da się przeprowadzić dotyczą jedynie najbliższego otoczenia budynku, czyli właściwego terenu dzisiejszego Parku Miejskiego. Dostęp do tej części założenia jest niemal nieograniczony. Właśnie ona jest podstawowym obiektem przeprowadzanych rozważań.

4.1. Pałac

Dzisiejszy pałac został pierwotnie wybudowany jako dwór, w XVII w. Jego pierwszymi właścicielami byli Mieroszewscy. Po nich – Kasper Hunter von Grandon⁶. To właśnie od niego, w 1718 r., dobra te kupili Donnersmarckowie⁷. Pałac stał się faktyczną siedzibą rodu dopiero w 1768 r. Składał się wówczas z bryły głównej oraz przylegającej do niej kaplicy. Jego kubatura charakteryzowała się różnorodnością stylistyczną (skrzydła północne, wschodnie – barok, zachodnie, południowo-zachodnie – neoklasycyzm). Swoją obecną kształt zawdzięcza przebudowie z 1786 r.⁸ W tej chwili pałac jest w prywatnych rękach. Jak już wspomniano, jego stan techniczny jest bardzo zły

¹ *Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski*, Warszawa 1992, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 632 n.

² Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *Henckel von Donnersmarckowie – Kariera i fortuna rodu*, Bytom 2003, wyd. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „ROCOCO” – Jarosław Krawczyk, s. 56.

³ Informacje na temat zespołu odnaleźć można w pozycjach takich jak: Grażyna Dreścik, *Siemianowice Śląskie. Założenie pałacowo-parkowe Hencklów von Donnersmarcków. Dokumentacja historyczna. Cz. 1.*, Kraków 1987, materiały ze zbiorów Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, sygn. 3069/VII, Jarosław Aleksander Krawczyk, Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *Śląskie zamki i pałace Donnersmarcków, Radzionków* 2011, wyd. P.P.H.U. „ROCOCO”, Jarosław Aleksander Krawczyk Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *Zamki i pałace Donnersmarcków, Radzionków* 2003, wyd. P.P.H.U. „ROCOCO”.

⁴ Grażyna Dreścik, *Siemianowice Śląskie. Założenie pałacowo-parkowe. Dokumentacja naukowo-historyczna. Cz. 2. Studium Parku*, Kraków 1987, materiały ze zbiorów Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, sygn. 3071/VII.

⁵ Antoni Halor, *Przewodnik siemianowicki. Wędrówki po mieście i okolicy*, Siemianowice Śląskie 2000, pozycja wydana nakładem Urzędu Miasta Siemianowice Śląskie.

⁶ Został on właścicielem pałacu w 1692 r., Antoni Halor, *op. cit.*, s. 179.

⁷ Wilhelm Koenig, *Chronik von Siemianowitz, Laurahütte, Fannygrube und Georgshütte*, Siemianowitz-Laurahütte 1902, s. 152.

⁸ Jarosław Aleksander Krawczyk, Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *Śląskie zamki i pałace Donnersmarcków, Radzionków* 2011, wyd. P.P.H.U. „ROCOCO”, s. 92.

II. 1. Pałac, fot. B. Łebzuch

III. 1. The palace, photo B. Łebzuch

(II. 1). Z roku na rok pogarsza się. Jednak nowy właściciel (Grupa Saternus Sp. z o.o. S.K.A⁹) podjął się próby ratowania zabytku – jego adaptacji.

4.2. Park

Istniejący Park Miejski powstał w wyniku przekształcenia byłego zespołu na obiekt publiczny. W chwili obecnej jest to ulubione miejsce spotkań mieszkańców Siemianowic, największy obszar w mieście posiadający zakomponowany układ zieleni. Teren ten został ukształtowany najprawdopodobniej w XVIII w.¹⁰, jako park krajobrazowy otaczający rezydencję Donnersmarcków. Po opuszczeniu założenia przez rodzinę przechodził on w ręce kolejnych właścicieli pełniąc różnorodne funkcje (np. w czasie powstań śląskich obiekt był kwaterą powstańcza, a w okresie II wojny światowej znajdował się w nim obóz jeniecki¹¹). Brak prac pielęgnacyjnych, działania wojenne oraz dzierżawa tego terenu spowodowały, że w połowie XX w. obiekt zaczął wymagać działań rewaloryzacyjnych¹². W związku z

tym, gdy zaczął on pełnić funkcję Parku Miejskiego, rozpoczął się etap prac, polegający na porządkowaniu jego obszaru. Uczytelniono wówczas m.in. układ poszczególnych alei, a także zaproponowano nowe rozwiązania kompozycji roślinnych.

Dotychczasowy kształt obiektu uzyskał na skutek decyzji podejmowanych przez współczesnych właścicieli. Dokonano w nim m.in. podziału terenu (na dwa fragmenty – północny i południowy) i wydzielenia. Dzisiaj w terenie bardzo czytelna jest granica między przytoczoną północną, a południową częścią parku. Stanowi ją droga, która jest pozostałością XVII-wiecznego traktu komunikacyjnego¹³. Park uległ również przekształceniom, w wyniku których został „wciągnięty” do centrum miasta, a jego granice uległy zmianie.

Warto zauważyć, że wspomniany południowy fragment ogrodu charakteryzuje się dobrze rozwiniętym, nawiązującym do dawnego, układem drożnym. Komunikacja prowadzona jest w sposób swobodny. Nawierzchnie wykonano z asfaltu. Także w tym miejscu odnajdujemy główne „atrakcje” współczesnego parku: amfiteatr, restaurację, plac zabaw wyposażony w nowe zabawki i bezpieczną nawierzchnię. Teren jest chętnie odwiedzany przez ludzi. Stan zachowania zieleni jest zadawalający (II. 2). Nie brak oczywiście „spontanicznych” prób wprowadzania nowych nasadzeń, ale istniejące drzewa i krzewy są w dobrej kondycji. W tej części, w miarę regularnie

⁹ Informacja ze strony internetowej, <http://www.siemianowice.pl/miasto/katalog/zabytki/zespol-palacowo-parkowy.9/>, dostępność 19.09.2015 r.

¹⁰ Grażyna Dreścik, *Siemianowice Śląskie. Założenie pałacowo-parkowe. Dokumentacja naukowo-historyczna. Cz. 2. Studium Parku*, Kraków 1987, s. 16.

¹¹ Jarosław Aleksander Krawczyk, Arkadiusz Kuzio-Podruczki, *op. cit.*, s. 93.

¹² Jedną z osób, które wcześniej dbały o siemianowicki park była Zofia Kirkor-Kiedroniowa, żona Józefa Kiedronia – dyrektora koncernu Zjednoczone Huty Królewska i Laura. Wprowadziła ona do obiektu m.in. nowe krzewy oraz byliny. Miało to miejsce w 1 poł. XX w., Zofia Kirkor-Kie-

droniowa, *Wspomnienia. Część III. Lata 1920–1932 oraz wspomnienia i notatki pisane w czasie Powstania Warszawskiego*, Kraków 1989, s. 313.

¹³ Grażyna Dreścik, *op. cit.*, s.5.

Il. 2. Fragmenty parku, fot. B. Łebzuch

Ill. 2. Parts of the park, photo B. Łebzuch

przeprowadzane są także zabiegi pielęgnacyjne i porządkowe (jak np. koszenie trawy). Zaaranżowano tutaj również nowe wejście.

Zupełnym przeciwieństwem jest północny obszar parku, w którym tak naprawdę znajduje się pałac i większość budynków gospodarczych. Zarys ścieżek jest tu mało czytelny. Najczęściej są to układy o nawierzchni ziemnej. Jedyna, występująca tu droga asfaltowa prowadzi do dawnego spichlerza (obecnie siedziby Muzeum Miejskiego¹⁴). Zielen jest pozbawiona opieki. Drzewa przyszłościowe powoli są zagłuszane przez liczne samosiewy oraz celowo wprowadzone niewłaściwe nasadzenia. Brak jest elementów przyciągających ludzi. Obszar ten jest traktowany jedynie jako droga prowadząca „na skróty”, umożliwiająca niektórym mieszkańcom szybsze dotarcie do domu. Strefa byłego ogrodu warzywnego (istniejącego w pierwotnym założeniu) przekazana początkowo pod zarząd ogrodnictwa, zmieniła swoje przeznaczenie – wprowadzono do

niej funkcję mieszkaniową i usługową (wybudowano bloki mieszkalne, utworzono powierzchnie magazynowe).

Mimo przytoczonych powyżej zaniedbań Park Miejski nadal jest ważnym obiektem na mapie Siemianowic. W zurbanizowanej przestrzeni nawet jednym z istotniejszych. Oprócz funkcji estetycznej, rekreacyjnej jaką pełni, razem ze znajdującą się niedaleko strefą przyrodniczą¹⁵, tworzy charakterystyczny kompleks. Tym samym przyczynia się do wykształcenia stref zieleni urządzonej, położonych w tej części GOP-u. Niejako na nowo buduje krajobraz i tożsamość miejsca.

3. WYNIKI

Po analizie zastanej sytuacji należy stwierdzić, że zespół pałacowo-parkowy oprócz wysokich walorów historycznych, jest także terenem rekreacyjno-wypoczynkowym. Założenie, w części południowej charakteryzuje się dobrym stanem infrastruktury

¹⁴ Muzea województwa śląskiego. Przewodnik, Katowice 2004, wyd. Muzeum Śląskie w Katowicach, s. 223 n.

¹⁵ Strefa przyrodniczo-rekreacyjna Bażantarnia.

oraz zieleni. Jest to miejsce najchętniej odwiedzane przez mieszkańców. Spędzają oni tu wolny czas. Spacerują, uprawiają sport, bawią się z dziećmi. Niestety północny fragment nie posiada tych walorów. Dlatego w przyszłości należy zastanowić się nad jego stanem i podjąć odpowiednie decyzje, które umożliwią zmianę tej sytuacji.

Park jest także specyficznym łącznikiem konkretnych rejonów miejscowości. Posiada on dwa wejścia o równoznacznej randze. Ich wprowadzenie spowodowało zwiększenie dostępności tego terenu z poszczególnych części miasta. To z kolei sprawiło pojawienie się nowej, specyficznej funkcji – komunikacji pieszej między fragmentami, konkretnymi dzielnicami Siemianowic Śląskich. Park pełni także funkcję edukacyjną – w starym spichlerzu mieści się wspomniane już Muzeum Miejskie, a także mieszkaniową (część historycznych budynków została przeznaczona na mieszkania dla lokatorów).

Cały park ma duże znaczenie ekologiczne. Drzewa w naturalny sposób są żywymi filtrami powietrza w mieście, co z pewnością jest ważnym aspektem w przemyśle miejskości. Dodatkowo razem z Bażantarnią tworzą system zieleni. Pozwala on na zachowanie ciągłości ekologicznej. Tak naprawdę tworzy zupełnie inny „obraz” współczesnych Siemianowic. Zespół pierwotnie wyizolowany od

miasta – obecnie jest bezpośrednio włączony w jego tkankę urbanistyczną, stanowiąc razem z nią wspólny organizm miejski.

4. PODSUMOWANIE

Park Miejski w Siemianowicach Śląskich to teren, który jest najbardziej rozpoznawalny przez mieszkańców miasta oraz regionu. Stanowi niejako punkt orientacyjny w topografii miasta. Dzięki jego obecności ludzie do dnia dzisiejszego pamiętają o poprzednich właścicielach rezydencji, pielęgnując tym samym historię rozwoju swojej miejscowości. Siemianowicki park stanowi miejsce chętnie odwiedzane zarówno przez dzieci (obecność na placu zabaw), młodzież (wspólne spacerowanie z przyjaciółmi), jak i dorosłych (popołudnia z ciekawą lekturą). Oprócz wszystkich wymienionych wcześniej w artykule funkcji, które bez wątpienia możemy odnaleźć w zespole, jego najważniejszą rolą jest współtworzenie krajobrazu miejskiego. Obecnie park, położony w ścisłym centrum miasta, tworzy w nim prawdziwą zieloną enklawę (wraz z istniejącymi polami czy użytkami ekologicznymi). Tym samym w znaczący sposób wzbogaca jego tkankę urbanistyczną. Stara się na nowo współtworzyć jego krajobraz.

FROM A PALACE-AND-PARK COMPLEX TO A GREEN URBAN AREA – THE TOWN PARK IN SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE

1. INTRODUCTION

The town of Siemianowice Śląskie is located in the central part of the Upper Silesian Industrial Region, surrounded by several cities or towns such as Katowice, Chorzów, Piekary Śląskie, Wojkowice and Czeladź. The Siemianowice Śląskie Town Park is situated in the very heart of the industrial town that used to be an important coal mining and steelmaking centre. The major companies that used to operate here the past included the “Siemianowice” and “Michał” coal mines, the “Jedność” still mill, the “Hanka” confectionery factory, plus the glass making and screw making factories. The origins of the local industry date back to the 18th century¹; they are directly related to the activity of the Henckel von Donnersmarck family in Upper Silesia (the line of the family originated in Bytom and Siemianowice Śląskie).

In 1718², the Donnersmarcks became the owners of Siemianowice Śląskie, which meant that they automatically became the proprietors of the palace that had existed in the town. With time, a park has developed around the palace; nowadays it serves as the Town Park.

2. THE AIM OF THE STUDY

The palace and park complex in Siemianowice Śląskie is one of the more interesting places of this type in the Upper Silesian Industrial Region. Apart from its historical value (despite being in poor technical condition, the residence is still the most valuable monument of the town), the complex seems to be the favourite meeting point of the local people. As time has gone by, the character of the place has

¹ Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski, Warszawa 1992, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, p. 632n.

² Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *Henckel von Donnersmarckowie – Kariera i fortuna rodu*, Bytom 2003, wyd. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „ROCOCO” – Jarosław Krawczyk, p. 56.

changed as well: what used to be available only to the social elite is nowadays open to everyone. Therefore, the aim of the present study is to define the new character of the complex and the role that it plays in the urban space.

3. THE CURRENT STATE OF RESEARCH

The park and palace complex in Siemianowice Śląskie has already been investigated by several scholars³. However, their studies tend to be solely focused on the palace, while the surrounding park is given rather limited attention. The largest portion of information concerning the park can be found in the paper issued by the Polish Monuments Restoration Laboratories, Department in Kraków (Atelier of Scientific and Historical Documentation)⁴; another relevant source of data is travel guides⁵. Unfortunately, there seems to be hardly any paper on how the history and tradition of the complex are combined with its contemporary functions. Hence, a need has arisen for gaining more knowledge in that respect.

4. THE DESCRIPTION OF THE STUDY

The Town Park in Siemianowice Śląskie is a place of special importance: its history merges with the purposes it serves today. The main elements of the park include the palace, the surrounding greenery, the outbuildings and the necessary park infrastructure. Nowadays it is hardly possible to get access to the building of the palace or to any of the related premises, which results from both their poor condition and complicated ownership-related issues. The only area which can be investigated without any particular obstacles is the vicinity of the buildings: this is the proper subject of the study.

4.1. The Palace

Today's palace was built in the 17th century; its original function was essentially a residential manor. The first owners of the palace were the Mieroszewski family. Next, it became the property of Kasper Hunter von Grandon⁶, who resold it to the Donnersmarck family in 1718⁷. However, it was not until 1768 that the Donnersmarcks made the palace their actual residence. At that time, the palace consisted of the main body and the adjacent chapel. It might have been characterised as a stylistic blend (the northern and eastern quarters – baroque, the southern and western quarters – neoclassicism). Today's shape is the result of the remodelling that took place in 1786⁸. At present, the palace is a private property. As already mentioned, it is in a poor technical condition and this condition is gradually deteriorating (see Ill. 1). However, the present owners (Grupa Saturnus Sp. z o.o. S.K.A⁹) have been attempting to rescue the monument by means of conversion.

4.2. The Park

What is now the Town Park has been the result of converting the former palace and park complex into a public space. Today it is the favourite meeting point of the people of Siemianowice Śląskie; moreover, it is the largest area of arranged greenery in the whole town. It is very likely that the park was formed in the 18th century¹⁰ as a landscape park surrounding the residence of the Donnersmarcks. After the family had left the residence, it changed hands and functions (e.g. it was a billet during the Silesian Uprisings and a prisoner-of-war camp during the World War II¹¹). Not properly maintained, damaged by the World Wars and leased to various parties, the site urgently required restoration in the middle of the 20th century¹².

³ More information: Grażyna Dreścik, *Siemianowice Śląskie. Założenie pałacowo-parkowe Hencklów von Donnersmarcków. Dokumentacja historyczna. Cz. 1.*, Kraków 1987, materiały ze zbiorów Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, sygn. 3069/VII, Jarosław Aleksander Krawczyk, Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *Śląskie zamki i pałace Donnersmarcków, Radzionków* 2011, wyd. P.P.H.U. „ROCOCO”, Jarosław Aleksander Krawczyk Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *Zamki i pałace Donnersmarcków, Radzionków* 2003, wyd. P.P.H.U. „ROCOCO”.

⁴ Grażyna Dreścik, *Siemianowice Śląskie. Założenie pałacowo-parkowe. Dokumentacja naukowo-historyczna. Cz. 2. Studium Parku*, Kraków 1987, materiały ze zbiorów Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, sygn. 3071/VII.

⁵ Antoni Halor, *Przewodnik siemianowicki. Wędrówki po mieście i okolicy*, Siemianowice Śląskie 2000, pozycja wydana nakładem Urzędu Miasta Siemianowice Śląskie.

⁶ Hestayed the owner of the palace in 1692, Antoni Halor, *op. cit.*, p. 179.

⁷ Wilhelm Koenig, *Chronik von Siemianowitz, Laurahütte, Fannygrube und Georgshütte*, Siemianowitz-Laurahütte 1902, p. 152.

⁸ Jarosław Aleksander Krawczyk, Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *Śląskie zamki i pałace Donnersmarcków, Radzionków* 2011, wyd. P.P.H.U. „ROCOCO”, s. 92.

⁹ Information from page: <http://www.siemianowice.pl/miasto/katalog/zabytki/zespol-palacowo-parkowy.9/>, publication: 19th of the September, in 2015.

¹⁰ Grażyna Dreścik, *Siemianowice Śląskie. Założenie pałacowo-parkowe. Dokumentacja naukowo-historyczna. Cz. 2. Studium Parku*, Kraków 1987, p. 16.

¹¹ Jarosław Aleksander Krawczyk, Arkadiusz Kuzio-Podrucki, *op. cit.*, p. 93.

¹² One of the people who had previously taken care of the park was Zofia Kirkor-Kiedroniowa, the wife of the man-

Therefore, as it became the Town Park, the first maintenance works began; they included the renewal of the existing pathways and the introduction of new solutions concerning the arrangement of certain plants.

The current shape of the park has resulted from the decisions of its contemporary owners. It is based on the division of the area into the northern and southern parts plus several autonomous green spaces. The dividing line between the northern and the southern part is easy to observe, as it is marked by the remains of a 17th-century route¹³. Over the years, the area of the park has been “absorbed” into the centre of the town; its original boundaries have changed as well.

It is worth noticing that the southern part of the garden is characterised by a well-developed network of pathways, similar to the historical infrastructure. The pathways are made of asphalt and they are arranged in a fairly random manner. The southern part of the park is also where we can find the typical “attractions” of a modern park such as an amphitheatre, a restaurant and a newly furnished playground covered with safety surface. This part seems to be popular and frequently visited by people. The condition of the greenery is satisfactory (see III.2): whereas some new plants might have been introduced “spontaneously”, most of the old trees and bushes are in a proper state.

The northern part of the park, which is substantially the nearest surrounding of the palace and its subordinate premises, stands in total opposition to the southern part. The pathways are not very distinct, most frequently their surface is pure soil. The only asphalt path leads to the former granary (today’s Town Museum¹⁴). The greenery in the northern part seems to have been unplanted; the trees are being gradually outgrown by random self-sown plants or incorrectly introduced plants. There are no items of infrastructure that would attract visitors. The whole area seems to be only a shortcut on the local people’s way home. The former vegetable garden (existing in the original park layout), which used to be under the local gardening association’s supervision, has become re-oriented for residential and commercial

purposes (new residential buildings and warehouses have been built).

In spite of all negligence mentioned above, the Town Park is still an important point on the map of Siemianowice Śląskie, presumably even one of the most important ones. Apart from its aesthetical and recreational functions, it makes a specific composition with the nearby environmental zone. As a result, it contributes to the areas of arranged greenery in the Upper Silesian Industrial Region, reshapes the image of the local landscape and redefines the local identity.

5. RESULTS

After having analysed the existing reality it can be said that apart from its valuable historical aspects, the palace and park complex is also an area that performs recreational functions. The southern part can be characterised by the general good condition of its infrastructure and greenery. It is the most frequently visited part of the complex: this is where the local people go for a walk, play sports and spend time with their children. Unfortunately, similar characteristics do not apply to the northern part, whose current condition deserves consideration and reasonable decisions in order to improve it.

The park is also a kind of link between specific parts of Siemianowice Śląskie. It has two equally privileged entrances, which facilitates access from different locations around the town. This, in turn, has led to another specific function of the park, namely being a set of pedestrian passageways between particular districts of the town. Apart from the above, the park serves educational and residential purposes (the former granary is nowadays the Town Museum; some of the other historical premises have been converted into dwellings).

Emphasis should be put on the environmental significance of the park. Trees are natural living air filters, which has particular meaning to this post-industrial town. Moreover, they form a coherent system of greenery along with the Pheasant Farm, and thus ecological continuity is maintained. As a matter of fact, the presence of the park determines the perception of the whole town. Isolated in the past, nowadays the palace complex perfectly blends with the urban fabric.

6. SUMMARY

The Town Park in Siemianowice Śląskie is apparently the most immediately recognised part of the town by its citizens and people from the neighbouring

ager of Associated Steelworks “Królewska” [“Royal Steelworks”] and “Laura”, Józef Kiedroń. In the first half of the 20th century, she introduced, among other things, new bushes and perennials., Zofia Kirkor-Kiedroniowa, *Wspomnienia. Część III. Lata 1920–1932 oraz wspomnienia i notatki pisane w czasie Powstania Warszawskiego*, Kraków 1989, p. 313.

¹³ Grażyna Dreścik, *op. cit.*, p.5.

¹⁴ *Muzea województwa śląskiego. Przewodnik*, Katowice 2004, wyd. Muzeum Śląskie w Katowicach, p. 223n.

area. It can be described as a topographical landmark of the town. This helps the local people to remember the former owners of the residence and thus keep in mind the history of their town. The park is eagerly visited by children (thanks to the playground), the youth (a place to go for a walk with friends) and adults (a place to enjoy a book in the afternoon). Apart from all the functions mentioned above, the most significant role of the complex is its contribution to the urban landscape. Being located in the centre of the town, the park, together with the nearby fields and ecological sites, makes a green enclave and enriches the urban fabric. In other words, it can be said that the park aims to have its share in creating the holistic portrait of the town.

LITERATURA

1. Dreścik G., *Siemianowice Śląskie. Założenie palacowo-parkowe. Dokumentacja naukowo-historyczna. Cz. 2. Studium Parku*, materiały ze zbiorów Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, sygn. 3071/VII, Kraków 1987.
2. Halor A., *Przewodnik siemianowicki. Wędrówki po mieście i okolicy*, pozycja wydana nakładem Urzędu Miasta Siemianowice Śląskie, Siemianowice Śląskie 2000.
3. Internet, <http://www.siemianowice.pl/miasto/katalog-zabytki/zespol-palacowo-parkowy.9/>, dostępność 19.09.2015 r.
4. Kirkor-Kiedroniowa Z., *Wspomnienia. Część III. Lata 1920–1932 oraz wspomnienia i notatki pisane w czasie Powstania Warszawskiego*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1989.
5. Koenig W., *Chronik von Siemianowitz, Laurahütte, Fannygrube und Georgshütte*, wyd. Selbstverlag des Verfassers, Siemianowitz-Laurahütte 1902.
6. Krawczyk J.A., Kuzio-Podrucki A., *Śląskie zamki i pałace Donnersmarcków*, wyd. P.P.H.U. „ROCOCO”, Radzionków 2011.
7. Krawczyk J.A., Kuzio-Podrucki A., *Zamki i pałace Donnersmarcków*, wyd. P.P.H.U. „ROCOCO”, Radzionków 2003.
8. Kuzio-Podrucki A., *Henckel von Donnersmarckowie – Kariera i fortuna rodu*, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „ROCOCO” – Jarosław Krawczyk, Bytom 2003.
9. *Muzea województwa śląskiego. Przewodnik*, wyd. Muzeum Śląskie w Katowicach, Katowice 2004.
10. *Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski*, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1992.